

Motion till riksdagen 2013/14:Kr17

**av Lars Ohly m.fl. (V)
med anledning av prop. 2013/14:191**

Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett nytt förslag på ungdomspolitiskt mål som fastslår att alla ungdomar ska ha samma tillgång som vuxna till jämlik välfärd och makt över samhällsutvecklingen och sina egna liv.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen som en del av handlingsprogrammet bör tillsätta en utredning som närmare ser över stödet till ungdomsorganisationer och ungdomsverksamheter på lokal, regional och nationell nivå.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att en självständig uppföljning utifrån ett ungdomsperspektiv görs av ungdomsorganisationerna som en del av det reguljära uppföljningssystemet.

Inledning

Ungdomspolitiken berör ungdomar i hög grad. Genom en aktiv politik som verkar för ungas rätt till välfärd och självständighet, inflytande, makt och delaktighet i samhället kan de utmaningar som ungdomar ställs inför mötas. I dag handlar dessa utmaningar till stor del om ungdomsarbetslöshet, bostadsbrist, psykisk ohälsa, ojämna och vikande skolresultat samt bristande och ojämn tillgång till välfärd och makt. Andra viktiga frågor som i stor utsträckning påverkar ungas vardag och tillvaro är relaterade till alkohol, hbtq-frågor och rasism samt till de skilda villkor som pojkar och flickor lever under.

Våren 2013 var omkring 150 000 ungdomar i åldern 15–24 år arbetslösa. Det motsvarar en arbetslöshet på drygt 26 procent för denna grupp. Ung-

Fel! Okänt namn på dokumenttypen: FEEDBACK

domsarbetslösheten i Sverige är därmed högre än genomsnittet i Europa och betydligt högre än i jämförbara länder som Finland, Danmark och Norge. Statistiken talar sitt tydliga språk. Tiotusentals ungdomar går arbetslösa utan möjlighet till egen försörjning. Deras resurser tas inte till vara och inträdet i vuxenlivet försenas. Det är en förlust för både individen och samhället. Sverige har inte råd att låta delar av en hel ungdomsgeneration inleda vuxenlivet med arbetslöshet. Ungdomsarbetslösheten är ett av våra största samhällsproblem och kräver en lösning.

Vänsterpartiet konstaterar att den borgerliga regeringens satsningar på jobbgaranti och sänkta arbetsgivaravgifter för unga har haft mycket begränsad effekt. Ungdomsarbetslösheten är högre än när satsningarna genomfördes och visar inga tendenser att sjunka.

För att komma till rätta med den höga ungdomsarbetslösheten krävs breda samhällsinsatser i form av en aktiv arbetsmarknads- och utbildningspolitik som rustar arbetslösa ungdomar för framtiden och erbjuder dem en väg in i arbetslivet. Vi behöver investera i ungdomar som i dag står utanför arbetsmarknaden och ge dem en möjlighet att gå från arbetslöshet till arbete eller studier.

De ungdomar som i dag saknar arbete har olika förutsättningar och förkunskaper. En stor grupp saknar gymnasiekompetens; andra har gymnasiekompetens men saknar utbildning för de jobb som finns. Ytterligare en grupp har eftergymnasial utbildning men kommer ändå inte in på arbetsmarknaden. För att dessa olika grupper ska få arbete krävs flera olika former av insatser, riktade till respektive grupp. Vänsterpartiet vill därför genomföra en bred satsning med en rad åtgärder inom ramen för en ungdomsgaranti. Ungdomsgarantin riktar sig till arbetslösa ungdomar i åldern 18–24 år och föreslås börja gälla fr.o.m. den 1 juli 2014. Garantin innebär att den arbetslöse ska få hjälp direkt och erbjudas arbete till avtalsenlig lön eller utbildning inom 90 dagar. Ungdomsgarantin omfattar 57 000 platser vilket motsvarar antalet personer i åldern 18–24 år som är inskrivna på Arbetsförmedlingen och har varit utan arbete i mer än 90 dagar (årsgenomsnitt för 2012). Fyra former av arbete erbjuds: garantijobb, utbildningsvikariat, lärlingsanställning och traineeanställning (totalt 19 900 platser). Därutöver erbjuds fyra former av utbildning: arbetsmarknadsutbildning, yrkeshögskola, yrkesvux och komvux (totalt 37 100 platser). Inom ramen för garantin ska det även vara möjligt att kombinera arbete och studier.

Utgångspunkten för svensk utbildningspolitik var länge att vi ska ha en skola för alla. Skolan har enligt skollagen ett kompensatoriskt uppdrag, vilket innebär att skolan ska kompensera elever som kommer från miljöer utan studievana med extra stöd och hjälp för att alla ska ha samma chanser. I dag ökar skolsegregationen och likvärdigheten minskar. Skolresultaten är ojämna och sjunkande, vilket inte minst framgår av de senaste PISA-undersökningarna. Alliansens skolpolitik har fördjupat krisen i den svenska skolan. Det som behövs nu är en politik för ökad likvärdighet och betydligt mer resurser till skolan. En lösning på den nedåtgående utvecklingen är att återförstatliga skolan, stoppa vinstintresset och göra en strikt översyn av reformer som etableringsrätten för fristående skolor. Alla skolor i hela landet måste garanteras

likvärdiga ekonomiska och kompetensmässiga förutsättningar. Det ska inte spela någon roll i vilken kommun en elev bor eller i vilken skola hen går.

Att inte kunna flytta hemifrån är ett stort problem för många ungdomar. Anledningen är att det byggs alldeles för få bostäder i Sverige – framför allt byggs det inte tillräckligt många hyresrätter med rimliga hyror som unga har råd med. Enligt Hyresgästföreningen är andelen unga mellan 20 och 27 år som bor i egen bostad, dvs. bostadsrätt, eget hus eller hyresrätt med förstahandskontrakt 51 procent. Det är den lägsta uppmätta andelen sedan Hyresgästföreningen började kartlägga unga vuxnas boende 1997. Många unga vuxna är oroliga för att de inte ska få ett eget boende. Nästan var fjärde ung vuxen bor hemma hos sina föräldrar.

Landets unga måste ges möjlighet att kunna planera sin framtid, flytta hemifrån och börja sina vuxenliv. Avgörande är att det finns tillgång till billiga hyreslägenheter i hela landet för att öka rörligheten och för att möjliggöra unga människors inträde på arbetsmarknaden. Vi vill införa ett statligt investeringsstöd för att kunna bygga miljövänliga och tillgängliga hyresrätter med rimliga hyror, framför allt på de orter där bostadsbristen i dag är stor. Även det befintliga bostadsbeståndet måste rustas upp för dagens och framtidens behov. Därför bör det införas ett upprustningsstöd för boende i flerbostadshus, liksom ett hissbidrag. Att installera hiss i befintliga bostäder är en av de mest effektiva åtgärderna för att skapa tillgänglighet. Regeringens svar på ungdomars bostadsbrist är i stället att de bostäder som byggs speciellt för unga ska vara av lägre kvalitet och med sämre tillgänglighet. Exempelvis vill man kunna bygga mindre än vad som är tillåtet i dag och på bullrigare platser, trots att det finns tydliga samband mellan att utsättas för buller och stresssymtom.

Det svenska samhället utmärks av allt djupare orättvisor. Samtidigt som en del blir allt rikare och får mer makt, hålls andra utanför och förblir maktlösa. Och när klyftorna växer drabbas vissa mer än andra. Klassklyftorna följer allt oftare etnicitet och samverkar även med existerande maktstrukturer kring exempelvis kön. Den politik som hittills förts har inte förmått bryta segregationen och utestängningen. Vänsterpartiet menar att det är tid för en ny politik. Vi vet att lösningen inte ligger i misstänkliggörande och hårdare tag mot invandrare. Rasism och främlingsfientlighet måste aktivt bekämpas. Det som behövs är arbete för ett rättvist och jämlikt samhälle.

Att bygga ett bra samhälle handlar inte om att människor ska anpassa sig för att passa in. Ett bra samhälle där det finns en plats för alla skapas genom att se till att var och en själv får välja hur hen vill leva sitt liv och med vilka ord hen vill beskriva sig. I ett sådant samhälle fokuserar vi på det vi har gemensamt i stället för på det som skiljer oss åt. Kampen mot rasism är en kamp mot strukturell diskriminering och statlig rasism, mot uttalat rasistiska grupper och partier, mot rasistiska tendenser i etablerade partiers politik, mot ökande klasskillnader och för en generell välfärdspolitik som omfattar alla kvinnor och män – invandrade som infödda.

Hatbrotten med homofobiska motiv ökar kraftigt och våldet mot hbtq-personer blir alltmer omfattande och grövre. Inom högerextrema rörelser utmålas ofta hbtq-personer som moraliska fiender som det är legitimt att för-

Fel! Okänt namn på dokumenttypen: FEEL_GLOSS

nedra och misshandla. Den politiska kampen för lika rättigheter, rättssäkerhet och frihet för bisexuella samt homo- och transpersoner måste därför fortsätta på bred front.

Eftersom den rasistiska rörelsen bygger på och upprätthåller manlig överordning är den ett direkt hot mot kvinnors rättigheter. Kampen mot rasism och högerextremism hör därför nära samman med den feministiska kampen.

Som feministiskt parti strävar Vänsterpartiet efter att kvinnor och män, tjejer och killar samt de som inte definierar sig som vare sig man eller kvinna ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla områden i samhället. Vi vill ha ett samhälle fritt från förtryck där var och en fritt bestämmer över sitt eget liv, där frågan om kön inte spelar någon roll för hur en människa bemöts eller vilka möjligheter hen har.

I dagens samhälle finns en ojämlik maktstruktur, en könsmaktsordning, som skapar orättvisor och diskriminering. Könsmaktsordningen genomsyrar sociala, ekonomiska och politiska strukturer och ger män som grupp omotiverat mycket makt och inflytande. Till exempel värderas kvinnors arbete lägre än mäns arbete, kvinnor har lägre löner än män och sämre position på arbetsmarknaden. Kvinnor får sämre vård än män och billigare och äldre medicin. Mäns och pojkars behov prioriteras ofta framför kvinnors och tjejers vid exempelvis tilldelning av träningstider på kommunens fotbollsplaner och andra idrottsanläggningar. Kvinnor får inte sina arbetsskador erkända i samma utsträckning som män. Kvinnor förväntas dessutom ta större ansvar för obetalt arbete i hemmet och omsorg om barn och äldre än män. Kvinnors asylskäl tas inte på lika stort allvar som mäns. Kvinnor utsätts mycket oftare än män för sexualiserat våld.

Könsmaktsordningen finns i familjen, politiken, näringslivet, förenings- och kulturlivet, medierna, skolan och på arbetsmarknaden. Vi arbetar för att avskaffa den ojämlika könsmaktsordningen och vill att ett feministiskt perspektiv ska genomsyra all politik. Vi tar ett helhetsgrepp på samhällsstrukturen och ser efter hur olika områden påverkar varandra. Familjelivet påverkar t.ex. det offentliga livet. Vi ifrågasätter och analyserar hur makt fördelas mellan könen. Vår feministiska politik består av en mängd konkreta förslag. Vi arbetar bl.a. för att avskaffa diskrimineringen av kvinnor på arbetsmarknaden. Vi vill individualisera föräldraförsäkringen så att dagarna delas lika mellan föräldrarna. Vi vill utveckla skolans sex- och samlevnadsundervisning och vill att feministiskt självförsvar ska ingå i undervisningen på högstadiet och som tillval i gymnasiet. Vi vill ha jämställdhetsanalyser i stadsplaneringen och lagstifta om förbud mot könsdiskriminerande reklam. Vi kräver att det ska finnas tillgång till skyddat boende för våldsutsatta kvinnor. Kommuner och berörda myndigheter ska ha handlingsplaner för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och barn och bemöta de utsatta på ett icke godtyckligt sätt. Rättsväsendet måste få ökad kompetens om sexualiserat våld och hbtq-frågor.

Det är självklart att alla människor ska ha samma rättigheter oavsett sexuell läggning eller könstillhörighet. Alla människor ska själva få välja vilken sexuell relation de vill leva i, och Vänsterpartiet arbetar på olika sätt för att motverka diskriminering av hbtq-personer. Många utsätts i dag för hot eller

våld enbart för att de är tillsammans med någon av samma kön eller har ett normöverskridande könsuttryck. Detta får aldrig accepteras.

De senaste åren har kampen för hbtq-personers juridiska rättigheter tagit viktiga kliv framåt, men det finns mycket av fördomar och negativa attityder mot hbtq-personer kvar att jobba mot. Ett tydligt tecken på att hbtq-personer lever med en diskriminering, en stigmatisering och ett osynliggörande som får allvarliga konsekvenser är att såväl fysiska som psykiska hälsoproblem är vanligare hos hbtq-personer (särskilt hos transpersoner) än hos andra. Det visar på behovet av att fortsätta motverka de heteronormativa föreställningar som finns i samhället.

Skolan måste bli bättre på att i t.ex. sex- och samlevnadsundervisningen inte utgå ifrån att alla är heterosexuella, utan i stället synliggöra det faktum att många har en annan sexuell läggning. Särskilt osynliggjorda och utsatta är unga hbtq-tjejer. Kampen för sexuellt likaberättigande måste därför också genomsyras av ett feministiskt perspektiv.

Fritidsgårdarna är en viktig arena för ungdomar. I Ungdomsstyrelsens rapport Ung idag (2013) framhålls att tillgången till säkra mötesplatser, såsom fritidsgårdar, för unga hbtq-personer är central ur ett hälsofrämjande perspektiv. Möjligheten att kunna träffas på mötesplatser som är till särskilt för dem, där de kan känna sig trygga och slippa bli ifrågasatta på grund av sin sexuella läggning, sin könsidentitet eller sitt könsuttryck är viktiga för att stärka deras psykiska hälsa. För de unga som varken i samhället eller inom sin familj möter acceptans för sin sexuella läggning eller könsidentitet fyller dessa verksamheter ett stort behov.

Vi måste skapa fler trygga mötesplatser för unga. Mötesplatser som är nyktra, inkluderande, tillgängliga och utvecklande, där ungdomar kan mötas på sina egna villkor både inom sina egna intressen men också med andra ungdomsgrupper. Ekonomi, långa avstånd till aktiviteterna och otillgängliga lokaler utgör i dag hinder för att unga ska kunna utöva en meningsfull fritid. Antalet sociala arenor som har unga som målgrupp minskar, exempelvis genom att fritidsgårdar läggs ner eller att alkohol serveras så att personer under 18 år exkluderas. Det behövs fler alkoholfria zoner. Många idrotts- och kulturverksamheter är mycket kostsamma, vilket riskerar att utestänga mindre ekonomiskt starka grupper av unga. Samhället behöver således ta ytterligare steg för att förbättra ungdomars möjligheter till fritidssysselsättning och aktiviteter i drogfria miljöer.

Det ungdomspolitiska målet

I propositionen föreslås att det nya målet för ungdomspolitiken ska vara att ”alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”. I förhållande till den nuvarande målformuleringen, om verklig tillgång till inflytande och välfärd, anser Vänsterpartiet att det nya målet representerar en ideologisk förskjutning mot en mer ensidigt individorienterad samhällssyn. Individens ansvar och rättigheter betonas och

Fel! Okänt namn på dokumenttypen: FEEL_GLOSS

politiska insatser ska uttryckligen göras utifrån individens behov. Individens rätt och ansvar är centralt i alla demokratiska samhällen, men själva demokratin formas av kollektiva handlingar som möjliggör samhällsutvecklingen. Samhällsutvecklingen och samhällsgemenskapen kan således inte reduceras till enbart individuella rättigheter och skyldigheter. Det är samhällets ansvar att utjämna de olikheter som finns och skyldighet att ge alla ungdomar en jämlik tillgång till välfärd. Tillgången till välfärd är basen för att ungdomar ska kunna utöva makt och inflytande i den omfattning och under de omständigheter som de själva väljer. Vänsterpartiet anser till skillnad från regeringen att ungdomar inte bara ska ha inflytande utan även makt över samhällsutvecklingen. Ungdomspolitikens mål har en stor betydelse för politikens genomslag. Det är politikens och samhällets roll att bereda unga verkliga möjligheter att påverka och förändra samhällsutvecklingen och att utjämna maktförhållanden mellan olika grupper.

Vi är kritiska till att välfärds målet har ersatts med begreppet goda levnadsvillkor. Det är positivt att regeringen har tagit till sig av de synpunkter som framfördes av remissinstanserna och nu har omformulerat målet utifrån insikten om behovet av trygghet för att kunna utöva makt och inflytande. Regeringens uppfattning är att goda levnadsvillkor är ett bättre mål än välfärd, eftersom begreppet välfärd anses vara alltför abstrakt och allmänt hållet. Vänsterpartiet delar inte uppfattningen om att goda levnadsvillkor skulle vara mindre abstrakt än välfärd utan anser att välfärd är att föredra eftersom det är mer omfattande och dessutom ett etablerat begrepp inom ungdomspolitik.

Det behövs en förstärkning av arbetet för ökad välfärd hos ungdomar. Att enbart behålla välfärds målet är inte tillräckligt, utan välfärdsambitionen behöver stärkas. En alltför stor andel unga varken studerar eller arbetar i dag, och det saknas kunskap om vad en stor del av denna grupp gör. Bristande koppling mellan olika välfärdssystem och svaga kontakter med vissa grupper gör att unga faller igenom skyddsneten. Välfärden måste omfatta alla unga i samhället. En tydligare målstruktur är ett sätt att stärka ambitionerna inom detta politikområde.

I propositionen anges att jämställdhetspolitiken och integrationspolitiken har studerats extra noga vid framtagandet av det nya ungdomspolitiska målet eftersom politikområdena har flera likheter. Den viktigaste utgångspunkten i båda dessa politikområdens målformuleringar är att de definierar olika grupper som jämförs med varandra och att syftet är att ge dem jämlika förutsättningar. Vänsterpartiet anser att målet för ungdomspolitik bör formuleras på samma sätt. Unga ska ha samma tillgång till makt över samhällsutvecklingen och sina egna liv som vuxna.

Med ett sådant mål tydliggörs vad politiken syftar till och dessutom ges mer mätbara mål. Det skulle således underlätta uppföljningen av politikområdet genom att möjliggöra jämförelser mellan indikatorer för ungdomsgrupper och vuxengrupper. Detta är en svaghet i dag och också i det förslag som presenterats.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett nytt förslag på ungdomspolitiskt mål som fastslår att alla ungdomar ska ha samma tillgång till jämlik

välfärd och makt över samhällsutvecklingen och sina liv som vuxna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ungas organisering

I propositionen saknas ordentliga satsningar som rör villkoren för ungas organisering samt hur ungdomspolitiken kan stärka ungas organisering och bidra till att fler unga organiserar sig. Organisering är nyckeln till förändring, och många av de utmaningar som dagens ungdomar står inför kan delvis bemötas genom ungas egen organisering. Därför är det viktigt att det finns goda och jämlika förutsättningar för unga att aktivera och organisera sig. Möjligheterna till organisering måste svara mot ungas behov av de verktyg och insikter och den gemenskap som underlättar ett aktivt medborgarskap. Villkoren för ungas organisering ser dock väldigt olika ut runtom i landet. Ett huvudproblem med den nuvarande ungdomspolitiken är att den har haft ett svagt genomslag i den kommunala förvaltningen. Väldigt få kommuner har t.ex. en ungdomspolitisk handlingsplan.

I LSU:s rapport Med vilket syfte? från 2012 framgår att stödet till ungas organisering varierar kraftigt mellan olika kommuner i Sverige och att det i många fall är svagt och otydligt. Ett problem är att många lokala stödsystem för ungas organisering är utformade efter idrottsrörelsens förutsättningar, vilket utestänger många ungdomsorganisationer från möjligheten att uppbära kommunalt stöd. Även när det gäller tillgången till kommunala lokaler som exempelvis skolor för föreningsaktiviteter, gynnar många kommuner idrottsföreningar framför andra ungdomsorganisationer.

Av LSU:s rapport framgår vidare att 43 procent av Sveriges kommuner kräver att en lokal förening måste tillhöra en statsbidragsberättigad riksorganisation för att komma i fråga för kommunalt stöd. Det försvårar avsevärt ungas möjligheter att utifrån lokala behov och förutsättningar organisera sig på lokal nivå. Det saknas tillräcklig kunskap och insikt om vilka behov och förutsättningar som krävs för ungas organisering.

Sammantaget på lokal, regional och nationell nivå är stödet till idrottsorganisationernas barn- och ungdomsverksamhet omkring 3,6 gånger högre än stödet till barn- och ungdomsorganisationerna. Idrottsorganisationerna gynnas dessutom av skattelättnader, subventioner och liknande som inte gäller för det övriga civilsamhället. Detta signalerar en värderingsskillnad mellan olika former av ideellt engagemang, där det offentliga värderar idrottsorganisationer högre än ungdomsorganisationer.

Vi i Vänsterpartiet vänder oss mot detta. Samhället bör uppmuntra och stärka förutsättningarna för ungas organisering och engagemang oavsett om det sker i en idrottsförening eller i en ungdomsorganisation. Vänsterpartiet anser att kommunalt, regionalt och nationellt stöd till ungas organisering därför bör vara utformat utifrån såväl de ungas som ungdomsorganisationernas förutsättningar samt syfta till att stödja ungas egen organisering. Organisationsformerna för de ungdomsorganisationer som får stöd måste få vara

Fel! Okänt namn på dokumenttypen: FEEDBACK

flexibla och variera. På längre sikt bör ambitionen vara att stödet till ungdomsorganisationerna höjs så att det uppgår till samma nivå som stödet till idrottens barn- och ungdomsverksamhet.

I propositionen tas den fördjupade analysen av ungas organisering upp som en del av handlingsprogrammet. Det är ingen ny satsning och den kommer troligtvis inte att ge tillräckliga svar för att komma åt de problem och ojämlikheter som finns i dag. Vänsterpartiet vill därför att villkoren för ungas organisering utreds inom ramen för handlingsprogrammet. Regeringen bör därför som en del av handlingsprogrammet tillsätta en utredning som närmare ser över stödet till ungdomsorganisationer och ungdomsverksamhet på lokal, regional och nationell nivå. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Uppföljning

Uppföljningen av ungdomspolitiken måste ha ett tydligare ungdomsfokus. Vänsterpartiet anser att unga själva bör vara med och följa upp ungas levnadsvillkor och föreslår därför att ungdomsorganisationerna – genom LSU – får en formell roll i uppföljningen av ungdomspolitiken. Unga är den grupp som bäst kan avgöra vilka effekter den förda politiken får. LSU utgörs av 84 självständiga, demokratiskt uppbyggda nationella organisationer. Medlemsorganisationerna har olika verksamhet som baseras på t.ex. intressen, politik, religion, etnicitet, sexualitet eller funktionalitet. Vi anser att LSU är den givna aktören för att samla ungas åsikter och perspektiv. I propositionen föreslås att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor får i uppdrag att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen. Vänsterpartiet anser dock att målgruppen, de unga, är de som har störst kompetens och är bäst lämpade att göra detta. Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att en självständig uppföljning från ungdomsperspektiv utförs av ungdomsorganisationerna som en del av det reguljära uppföljningssystemet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 8 april 2014

Lars Ohly (V)

Bengt Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Lena Olsson (V)

Marianne Berg (V)

Eva Olofsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)